

De mogelijkheden die er ter plaatse zijn om geschikte opstellingen voor de nachtegalenvangst te maken zijn dus van grote invloed op de vangstresultaten.

Maar ook andere factoren spelen een rol. In Meijendel hebben we de laatste jaren ontdekt dat boomleeuweriken zich aardig laten vangen op het slagnet. In Westenschouwen liggen er daar wel vier van, maar boomleeuweriken krijgen ze er niet in. De reden begrijp ik heel goed want het gedrag van boomleeuweriken kennen wij ook. Geen soort kan, als hij éénmaal geland is, zo hardnekkig blijven zitten waar hij zit als hij. Daar word je al stapelgek van als het op 3 meter van je slagnet is, maar dan kan je soms na meer dan een uur wachten (is mij meermalen overkomen) uiteindelijk toch de buit inrekenen. De ringbaan van Westenschouwen ligt volgens Marcel Schildwacht in de schaduw van een voor boomleeuweriken erg aantrekkelijk duinheuvel, enkele tientallen meters verderop. Ik zie het dus al voor me. Overtrekkende boomleeuweriken komen gretig op het loggeluid af, zien die top, landen erop en verzetten vervolgens geen poot meer.

Zulke kleinigheden kunnen echt het verschil maken tussen wel of niet succesvol vangen. Onderlinge vergelijking door enkel de vanginspanning te registreren is dus een hachelijke zaak.

Onderlinge vergelijkbaarheid. Het CES project

De ringcentrale en onderzoekers werken graag met CES gegevens, omdat die onder gestandaardiseerde omstandigheden worden verzameld. Ze zijn dus in hoge mate onderling vergelijkbaar. Maar de methodiek zoals die nu wordt toegepast heeft ook zijn nadelen. Eén daarvan kan worden ondervangen door een suggestie die Eggenhuizen en Luttik ook doen.

Een van de speerpunten van het CES project is reproductie. Die is te bepalen door het aantal gevangen eerstejaars vogels te vergelijken met het aantal gevangen adulte (broed)vogels. Nu mag je er veilig vanuit gaan dat alle plaatselijke broedvogels op een CES locatie wel minimaal één keer in de loop van het voorjaar in een mistnet terechtkomen. Maar van eerstejaars vogels is dat heel wat minder zeker. Elke CES-ringer kent wel het prachtige verschijnsel van de vangst van net uitgevlogen, nog niet zelfstandige eerstejaars. Je kunt die zelfs met een aparte code registreren, als zijnde zeker afkomstig uit de plaatselijke broedvogelpopulatie. Van die

vogels moet je er naar mijn mening zo veel mogelijk vangen om uitspraken te kunnen doen over de reproductie. Maar CES ochtenden mogen maar éénmaal per tien dagen worden gedraaid met dien verstande dat er drie dagen voor een CES ronde ter plaatse helemaal niet mag worden gevangen. Deze periode is te lang om een representatieve steekproef uit het aantal pas uitgevlogen jongen te kunnen nemen. Daarvoor moet er rond het uitvliegen van de jongen, meerdere dagen achtereen worden gevangen. En hoe regel je dat zonder de onderlinge vergelijkbaarheid geweld aan te doen? Heel eenvoudig door, zoals Eggenhuizen en Luttik voorstellen, niet het totale aantal als uitgangspunt te nemen maar het aantal dat per vanguur per meter mistnet is gevangen. Ik vind het buitengewoon jammer dat dit niet mogelijk is. Het CES werk zou hiermee aan zeggingskracht en bruikbaarheid winnen.

Maarten Verrips

Commentaar van de redactie

In de enthousiaste bijdrage van Maarten Verrips zit bij de suggesties voor verbeteringen in het CES project een tweetal addertjes onder het gras.

De stelling dat je zo veel mogelijk jongen zou moeten vangen om uitspraken te doen over de reproductie is onjuist. Juist door de gestandaardiseerde vangst mag je, in ieder geval binnen één soort, de verhouding tussen jonge vogels en adulte (broed-) vogels van jaar tot jaar vergelijken. Afwijkingen van het vaste vangprotocol verstoren de verhouding tussen oude en jonge vogels en de bruikbaarheid van de reproductieindex gaat daarmee verloren.

Het doet er bij het berekenen van de reproductieindex weinig toe of je met netopstelling en vangmethodiek gemiddeld een kwart, de helft of vrijwel alle jongen vangt. Wat telt is het feit dat de vanginspanning van jaar tot jaar gelijk is. Dat blijkt ook uit de jaarlijkse rapportages van SOVON, waar de reproductieindex van vergelijkbare soorten sterk kan verschillen. Vergelijkingen binnen één soort geven echter wel degelijk een beeld van een beter of een slechter broedseizoen.

Dat wil niet zeggen dat het niet van belang is om te weten waarom die reproductieindexen – ook bij min of meer vergelijkbare soorten – zo sterk verschillen. Is dat omdat de ene soort nou eenmaal meer jongen produceert dan

de andere? Omdat je systematisch slechts een deel van de jongen vangt omdat deze al snel het broedgebied cq vanggebied verlaten? Of omdat er relatief veel jonge vogels uit de directe omgeving gaan rondzwerven? Op dit moment wordt aan de Radboud Universiteit onderzocht hoe we uit de CES gegevens een absolute maat voor het aantal geproduceerde jongen per adult kunnen halen. De eerste resultaten wijzen uit dat dit met een uitbreiding op het nu gebruikte vangst-terugvangst model goed mogelijk is. Op de komende CES-RAS dag in maart 2013 zal hiervan verslag worden gedaan. Om de berekende getallen te verifiëren kunnen naast gestandaardiseerde ringvangsten ook intensieve waarnemingen in de CES periode worden gedaan op een aantal locaties.

Extra inspanningen om zo veel mogelijk pas uitgevlogen jongen te ringen hebben naast de voordelen (zekerheid over de leeftijd en de herkomst van de vogel) ook een groot risico. Zelfs met grote inspanningen om de tijd tussen het in het net vliegen en het weer loslaten van de gevangen vogel zo kort mogelijk te houden vormt het (vaak herhaald) vangen een ernstige verstoring voor de oudervogels tijdens de ei-leg en tijdens het broeden, het belemmert het regelmatig voeren van de jongen in het nest en van de net uitgevlogen jonge vogels en het kan de uitgevlogen jongen isoleren van hun ouders en nestgenoten. Het vergroten van de vanginspanning van 1 x per 10 dagen naar bijvoorbeeld 1 x per 3 dagen vraagt daarom een zeer zorgvuldige afweging tussen het nut voor de wetenschap en de risico's voor de vogels.

Als er redenen zijn om van een soort zo veel mogelijk jonge vogels te ringen dan is het beter om de nestjongen te ringen.

Gijs van Tol en Henk van der Jeugd

De invloed van windrichting en maanstand op de vangst van goudplevieren (*Pluvialis apricaria*).

Klaas Koopman

De vangst van goudplevieren (in het Fries wilster) is een aantal eeuwen in Nederland bedreven met een groot slagnet, het zogenaamde wilsternet. De vangst werd als onvoorspelbaar ervaren. Uit ervaring wisten de vangers (de wilsterflappers) wel een aantal factoren te benoemen die de vangsten bevorderden of die juist negatief werkten, maar ondanks dat wisselden goede en slechte vangdagen elkaar af, soms op dagen met ogenschijnlijk vergelijkbare omstandigheden. Er werd via omwegen, veronderstellingen en het leggen van verbanden gezocht naar verklaringen. Als eenmaal een ogenschijnlijk plausible verklaring was gevonden, ging deze een eigen leven leiden en werd door anderen als waar aangenomen. Zo creëerden wilsterflappers hun eigen werkelijkheid en ontstond rond het wilsterflappen een zekere mystiek. Volgens wilsterflappers zouden windrichting en maanstand van invloed zijn op de vangsten. In dit artikel wordt de invloed van deze twee factoren nader onderzocht en beschreven.

Inleiding

Eenshuistra (1973) heeft de vangst van goudplevieren (het wilsterflappen) uitvoerig beschreven. Zijn boek bevat weliswaar enkele prachtige sfeerbeschrijvingen van het wilsterflappen, maar is vooral een gedetailleerde technische beschrijving van de vanginstallatie en de vangmethode. Hij beperkt zich tot de feiten. Alleen opmerkingen zoals dat er bij noordwestenwind met onstabiele lucht als regel weinig goudplevieren zijn en dat wind uit zuid tot zuidoosten bevorderlijk is voor de vangst, behoeven enige nuancering.

Tabel 1. Aantal gevangen goudplevieren in West-Groningen in vijfdaagse perioden ten opzichte van volle maan.

periode ten opzichte van volle maan	aantal vangdagen	Juli – oktober		aantal vangdagen	november – december	
		aantal gevangen vogels	gemiddeld per vangdag		aantal gevangen vogels	gemiddeld per vangdag
-2 t/m +2 dagen	27	596	22,07	5	143	28,60
-3 t/m – 7 dagen	24	728	30,33	5	94	18,80
+3 t/m +7 dagen	24	558	23,25	3	50	16,67
-8 t/m -12 dagen	28	787	28,11	4	35	8,75
+8 t/m +12 dagen	28	716	25,57	5	109	21,80
-13 t/m +15 dagen	19	517	27,21	3	54	18,00
totaal	150	3902	26,01	25	485	19,40